

Strandschelpen tellen: wat leert het ons?

18/03/2026

Wie heeft op het strand al niet eens een schelp opperaapt? Schelpen nodigen nu eenmaal uit om opgepakt en bewaard te worden. Of ingewisseld voor papieren strandbloemen. Of bestudeerd. Zo dachten de organisatoren van de Grote Schelpentelddag er ook over toen ze in 2018 dit jaarlijkse burgerwetenschappelijke lanceerden. Negentien edities later blijkt hoe besmettelijk schelpen tellen is, en wat we uit dit strandschelpentellen allemaal kunnen leren.

- JAN SEYS

Die mooie schelpen, waar komen ze vandaan

Na zware winterstormen vind je op het strand soms schelpen die nog leven of waarin nog vleesresten aanwezig zijn. Toch is dat meer uitzondering dan regel. De meeste schelpen die je in de vloedlijn treft zijn leeg. De slijfwatte kalken huisjes zijn wat rest van wat ooit een levend dier was. Een dier dat floreerde in of op de zeebodem, dan wel vastgehecht aan harde onderwaterstructuren zoals havennerven, strandhoofden of steenbestortingen in offshore windparken.

Lege schelpen zijn onderhevig aan stormingen, golfslag en groot zeegeveel. Zo dolmen ze weken, maanden, jaren tot zelfs eeuwenlang rond in zee of op het strand, tot groot jolijt van de verzamelaar of van eerder wie gefascineerd door schelpen. In extensie kan dit zelfs miljoenen jaren zijn, denk maar aan de fossiele – intussen uitgestorven – zwinkokkel, die je dankzij zijn zeer dikke schelp 40-50 miljoen jaar (!) na datum nog steeds kunt vinden op het strand, getuigend van het tropische klimaat dat onze kustten toen kende. Gezien de naam van de soort heeft het niet te verwonderen dat je aan de Belgische oostkust en in Zeeuws-Vlaanderen best af bent wilt de schelp van een zwinkokkel aan je collectie toevoegen.

VLIZ | Nancy Fackelny

Overigens is de zwinkokkel met zijn ouderdom een uitzondering. Op onze stranden is zowat de helft van alle gevonden schelpen afkomstig van recent gestorven dieren. De andere helft getuigt dan weer van soorten die nog niet zijn uitgestorven, maar waarvan de gevonden exemplaren stammen uit een langer verleden. Bij doorgaans honderden tot enkele duizenden jaren terug. De belangrijkste twee vertegenwoordigers van deze laatste groep maken steevast deel uit van de top-3 schelpen aan onze kust: de kokkel en de halfgeknotte strandschelp. Dat weten we uit de acht voorbije edities van de Grote Schelpentelddag (zie kader).

Hoe VLIZ en partners van burgers burger-wetenschappers maken!

De oceanen en zeeën zijn immens. Kustlijnen, als raasklak met het land, zijn door professionals alleen nauwelijks te monitoren. Bovendien zijn stranden plekken waar iedereen graag vertoeft, en willen nogal wat burgers zich graag inzetten voor gezonde zeeën.

Zo ontstond in 2014 bij VLIZ het plan om vrijwilligers actief op te leiden en van materiaal te voorzien, zodat ze kunnen meeblijven om de toestand van onze ondiepe Noordzee en aanpalende stranden op te volgen: de geboorte van het burgerwetenschappelijke project SeaWatch.B. Sindsdien mobiliseren enkele tientallen niet-professionals op 15-20 stranden aan onze kust de biodiversiteit, de vervuiling, de strandwatertemperatuur en nog een hele reeks andere parameters.

Eén van de gemeten parameters betreft de aanwezigheid van schelpen op het strand, als maat voor de biodiversiteit en haar veranderingen in zee. Om zoveel mogelijk mensen – niet enkel SeaWatchers – de kans te bieden om hieraan mee te werken, lanceerde het VLIZ in 2018 de Grote Schelpentelddag. Samen met de tien kustgemeenten, EOS Wetenschap, Natuurpunt, Kustertgoed, de Provincie West-Vlaanderen en de Strandwepgroep, organiseert VLIZ jaarlijks op één dag in de tweede helft van maart het brede publiek uit om samen strandschelpen te verzamelen, te tellen en te identificeren.

Omdat de resultaten in tijd en ruimte vergelijkbaar zouden zijn, gekocht een gestandaardiseerde methode: elke deelnemer raapt honderd schelpen, vanuit een vast punt in de vloedlijn, waarbij telkens de eerste honderd exemplaren worden ingezameld bij het spiraalsgewijs weg bewegen van dat punt. Schelpenexperten zijn daarbij aanwezig en bieden de nodige ondersteuning.

Dat de opzet slaagt en internationaal inspireert blijkt als in 2022, respectievelijk 2023, ook Nederland en Noord-Frankrijk (enkele stranden) overstag gaan, en onder impuls van respectievelijk Naturalis en CPIE Flandre Maritime aansluiten bij het initiatief. Met meer dan 400 km strandlijn gemonitord op één dag, is de Grote Schelpentelddag zo uitgegroeid tot een van de grootste burgerwetenschappelijke evenementen aan de Europese kustlijn!

Teken vanuit het oriëntatiepunt een spiraal

VLIZ

Topsoorten: kokkel en halfgeknotte strandschelp

Maar nu terug naar onze topsoorten. Kokkels zijn makkelijk te herkennen. Ze zijn hartvormig en geribbeld. Bij halfgeknotte strandschelpen is verwarving met verwante soorten (zwale-, stovige- en Amerikaanse strandschelp) nooit ver weg. De lege schelpen van kokkel en halfgeknotte strandschelp die je treft op het strand zijn vaak al eeuwen tot millennia oud en door golven en stormen van het naar het verplaatst. Of ze lagen een tijdje begraven in zand of in de bodem, waardoor ze in tweeën kwamen, of in zand of in de bodem waarden ze een roestkleur kregen. Ze stammen voor een belangrijk deel uit periodes dat onze kust er anders uitzag en deze soorten het (nog meer dan vandaag) naar hun zin hadden. Tot op heden vormen ze een substantieel deel van alle lege schelpen op onze stranden.

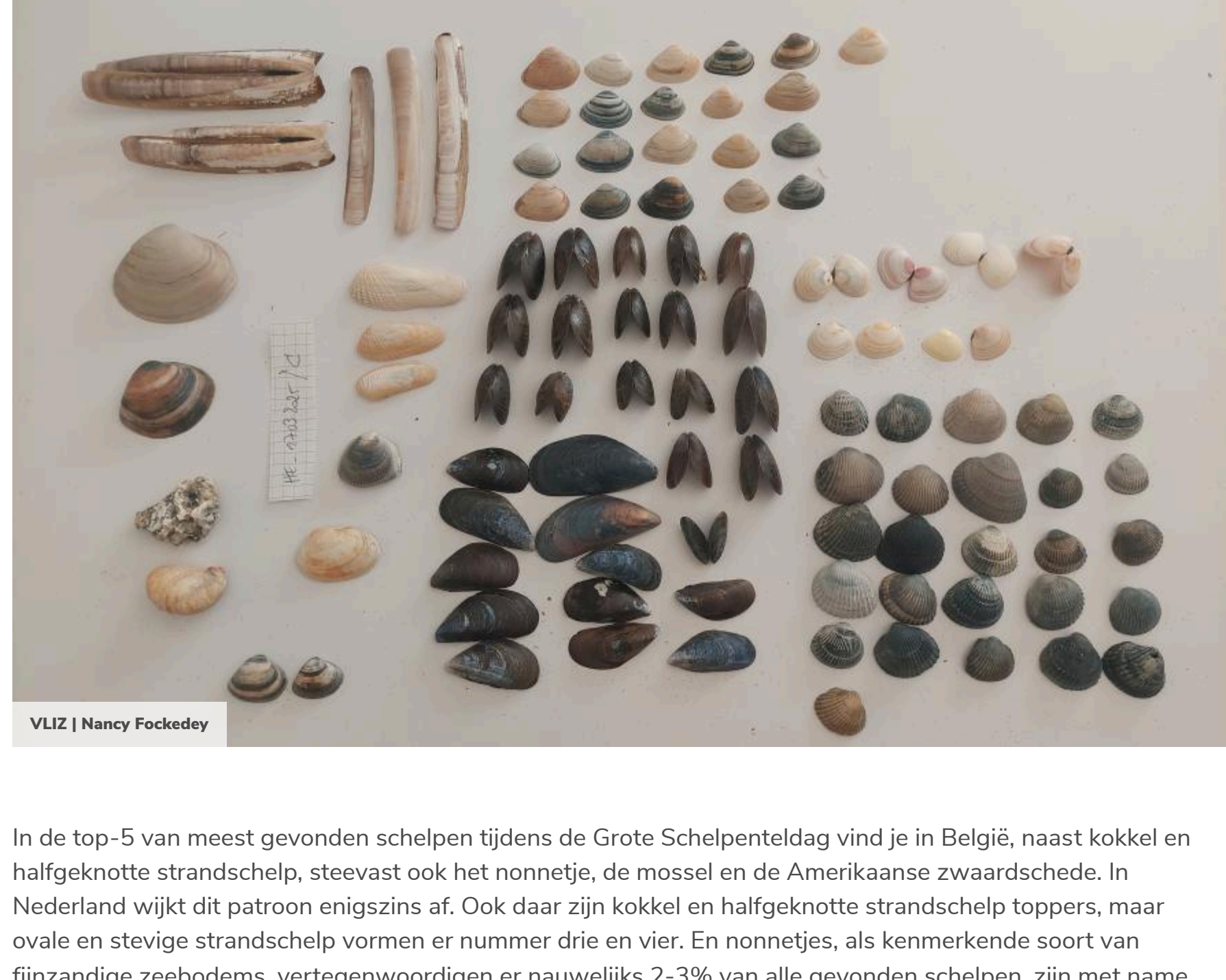

VLIZ | Nancy Fackelny

In 2025 ging speciale aandacht naar de kokkel. Dit bevestigde dat er nauwelijks nog levende kokkels voorkomen aan onze kust. De deelnemers vonden in totaal slechts 7 dubbelletten (3 aan de Belgische Westkust, 4 in Noord-Frankrijk, naast een eerder beperkt aantal witte koppen waarvan we vermoeden dat ze toebehoorden aan relatief recent gestorven exemplaren. Hét bewijs dat levende populaties van kokkels aan de onderzochte Noordzeekust vandaag zeer schaars zijn. Bij de 'recente' kokkels ging ook aandacht naar de ouderdom. Kokkels kunnen meer dan vijf jaar oud worden, iets wat af te lezen valt aan de groeilijnen op de schelp. Van de als recent herkende exemplaren aan onze kust bleek twee derde 3-4 jaar oud.

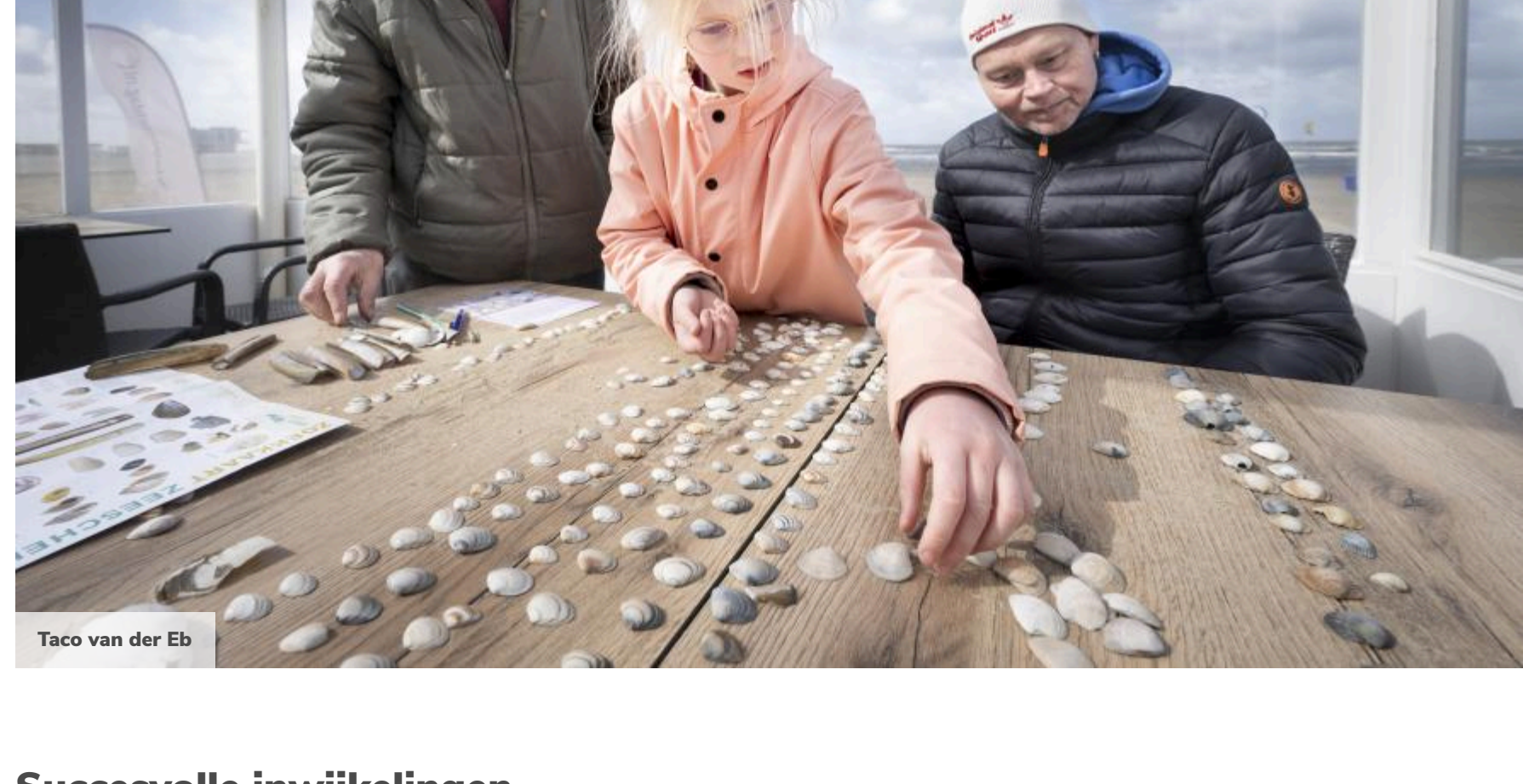
Afspiegeling van een rijke bodemfauna

Tijdens de acht edities van de Grote Schelpentelddag (2018-2025) telden en identificeerden meer dan 11.000 soorten, in drie landen, samen bijna 550.000 schelpen! Dit voor een totaal van meer dan 80 verschillende soorten schelpen. Dat toont de veelheid aan schelpdieren en bij uitbreiding de rijkdom van het zeeleven in onze Noordzee.

VLIZ | Nancy Fackelny

In de top-5 van meest gevonden schelpen tijdens de Grote Schelpentelddag vind je in België, naast kokkel en halfgeknotte strandschelp, steevast ook het nonnetje, de mossel en de Amerikaanse zwaardschelde. In Nederland vindt dit patroon enigszins af. Ook daar zijn kokkel en halfgeknotte strandschelp topsoorten, maar ovale steevaste strandschelpen vormen er nummer drie en vier. In België, de Nederlandse soort van vijfzandige zeebodem, vertegenwoordigen er nauwelijks 2-3% van alle gevonden schelpen, zijn met name talrijk aan de Belgische oostkust, binnen de invloedssfeer van de silbrijke Schelde. En ook de mossel, in tegenstelling tot wat je misschien verwacht, is op Nederlandse stranden – met een 80% plaats – een stuk minder algemeen dan verder zuidwestwaarts. Op Noordfranse stranden, net als aan onze westkust, is de gewone talrijke strand weer opvallend aanwezig. Patronen die lijken bepaald te zijn door het type sediment, door het al dan niet aanwezig zijn van hard substraat en door de breedtegraad.

Tank van der El

Succesvolle inwijkelingen

Veranderingen zijn van alle tijden, met de mens meer dan ooit in een hoofdrol. Ook de schelpenfauna ontsnapt niet aan de effecten van klimaatverandering, vervuiling, veranderingen in het gebruik van de zee, etc. Een stijf van overlevens en aanpassing, in een voortdurende competitie met de mens, natuur-elementen en concurrerende soorten.

Zo illustreert de aanwezigheid van niet-inheemse schelpen en slakken hozeer wij mensen, al dan niet moedwillig, vreemde soorten introduceren. Het gaat om een kleine 10% van alle schelpen aangetroffen op de 400 km strand. Vooral de Amerikaanse zwaardschelde of 'outeaux' (vijf procent van alle getelde schelpen), maar ook het muggje, de Amerikaanse boormossel, de Japanse oester en de Filipijnse tapschelp zijn hier intussen gevestigde waarden.

De Amerikaanse strandschelp dook voor het eerst op tijdens de Grote Schelpentelddag 2022 en was in 2023 al goed voor bijna tweehonderd exemplaren. Interessant is tevens dat het aandeel aan niet-inheemse schelpen (uitgedrukt in % van de verzamelde exemplaren) toeneemt naarmate men het Kanaal nadert: van 5% in Nederland, over 9% in België naar bijna 20% in Noord-Frankrijk. Vooral de talrijke Amerikaanse stranden, met name de Amerikaanse zwaardschelde (en in mindere mate ook van de Filipijnse tapschelp en Amerikaanse boormossel) in westelijke wateren maakt hier het verschil.

VLIZ

Effect van stormen... en 'moordgaatjes'

De weeromsomstandigheden net voor de telling spelen uiteraard ook een rol, zij het in mindere mate dan aanvankelijk verwacht. Meest opvallend bij een telling na ruige weercondities, zoals in 2021, is het relatief groot aantal vers aangespoelde nonnetjes. Anders dan je zou verwachten is die samenhangen als dubbelletjes ('do-termoneetjes' in de volksmond). Ook van de halfgeknotte (17%), de mossel (83%) en de Amerikaanse zwaardschelde (57%) ligt het percentage dubbele – lees 'verse' – schelpen hoog. Dit wijst op het recent afsterven en aanspoelen vanuit ondiepe kustwateren, het leefgebied van de oost.

De concurrentie tussen soorten en de strijd om het bestaan kun je ook echt letterlijk nemen. In 2023 onderzocht de Grote Schelpentelddag het voorkomen van 'moordgaatjes' in lege schelpen. Ze getuigen van de stille dood van schelpdieren na een aanval door rooflakken (purperslak en teppeluren). Die boren met hun raspstoep door de kalken huisjes van een schelpdier heen, en vervolgens het weke vlees op te slurpen. Bij een aantal van schelpen op moordgaatjes waren halfgeknotte strandschelpen, de andere ongeknotte stranden betrof het ook in de meeste gevallen een steevaste kokkel (met name de Amerikaanse zwaardschelde). Door zoveel mogelijk deelnemers een antwoord op de vragen te ontlasten wilden we beter begrijpen waarom zoveel mensen enthousiast zijn en blijvend over dit evenement!

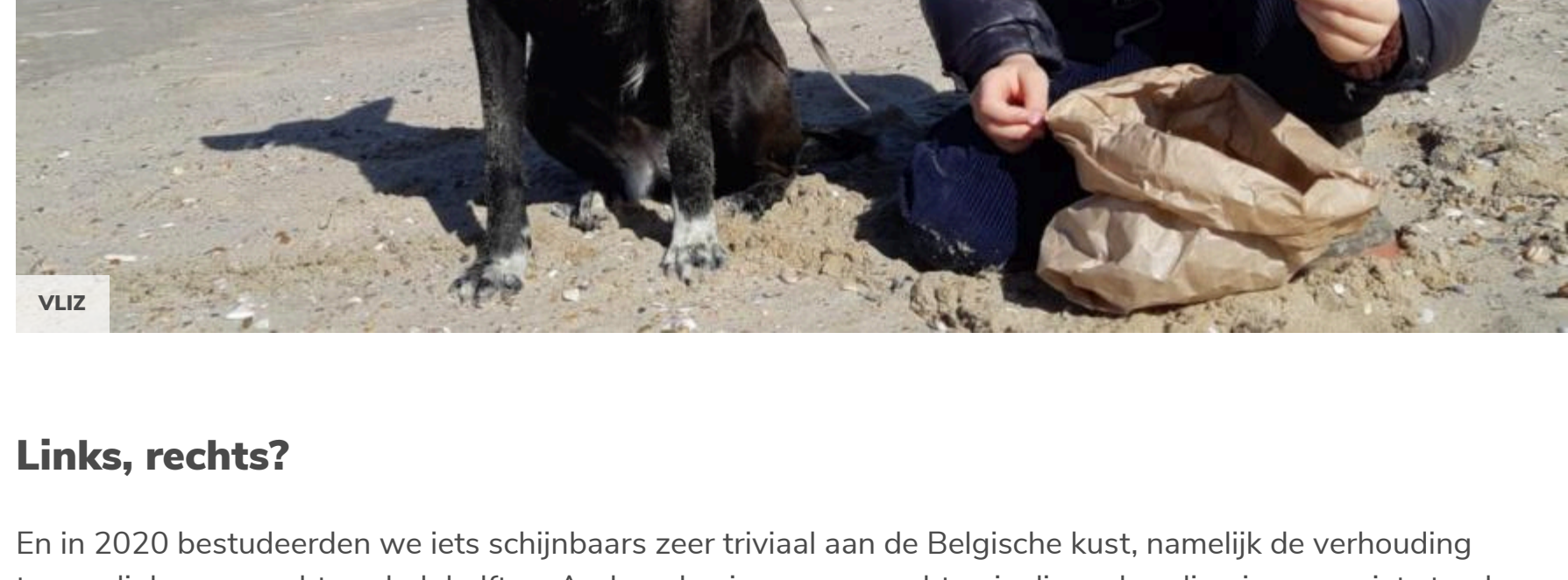
In dit is het resultaat. In totaal vulden 174 volwassenen (12% van de deelnemers) de enquête in, waarvan 72% tussen 31-70 jaar oud en een belangrijk deel meer dan honderd kilometer landinwaarts wonend (40%). De meeste deelnemers (85%) hebben geen professionele of studentgerelateerde link met de zee.

Wat blijkt? Deelnemers voelen zich in belangrijke mate (53%) aangetrokken door het kennisniveau: uit interesse voor natuur of wetenschap, om bij te leven over schelpen of om bij te dragen aan wetenschappelijk onderzoek. Nog eens 39% geeft als motivatie dat het een leuke activiteit is die je kunt doen met familie of vrienden, een veelere sociale invalshoek dus. "Het was het perfecte laagdrempelige uitje voor mijn vrienden", dixit een van de deelnemers.

Alle respondenten gaven een hoge tot heel hoge score naar hoe ze zich voelden tijdens de schelpentelddag. Ook hier overal twee basisgevoelens met een vergelijkbaar gewicht. Enerzijds zijn er de spanning die aansluit bij het wetenschappelijke aspect van de actie: verwonderingsniveau (41%) en trots/voldoening (9%). Anderzijds rapporteren deelnemers ook blijdschap (23%) en rust/ontspanning (26%).

De grote meerderheid (85%) voelt zich tijdens het evenement sterk tot zeer sterk verbonden met de zee (score 7-10 op een schaal van 0-10). Meer dan 80% geeft aan voort te willen met heel veel nieuwe kennis te hebben verworven; kennis zowel met betrekking tot het herkennen van de soorten, de namen en de kenmerken van de schelpen, als naar vaardigheden en inzichten toe.

Er bleek ook grote waardering voor de helpers en schelpenexperten die het evenement ondersteunden. De ervaren mensen die zoveel uitleg gaven over de schelpen, is echt top! of "Wat mij betreft zijn die enorme inzet van de vrijwilligers en het grote aantal deelnemers echt uniek". Tot slot wijzen verschillende antwoorden op een groeiende verwondering en bewustwording over de rijkdom en complexiteit van de zee. Op de vraag wat de Grote Schelpentelddag uniek maakt wijzen de respondenten op de laagdrempelige, nuttige, leuke en toegankelijke wijze waarop ze kunnen deelnemen aan wetenschap en natuurbeleving. "Ik voel me verbonden met iets groter, namelijk het onderzoek, ik voel me nuttig door deel te nemen", zoals een van de deelnemers het verwoordde.

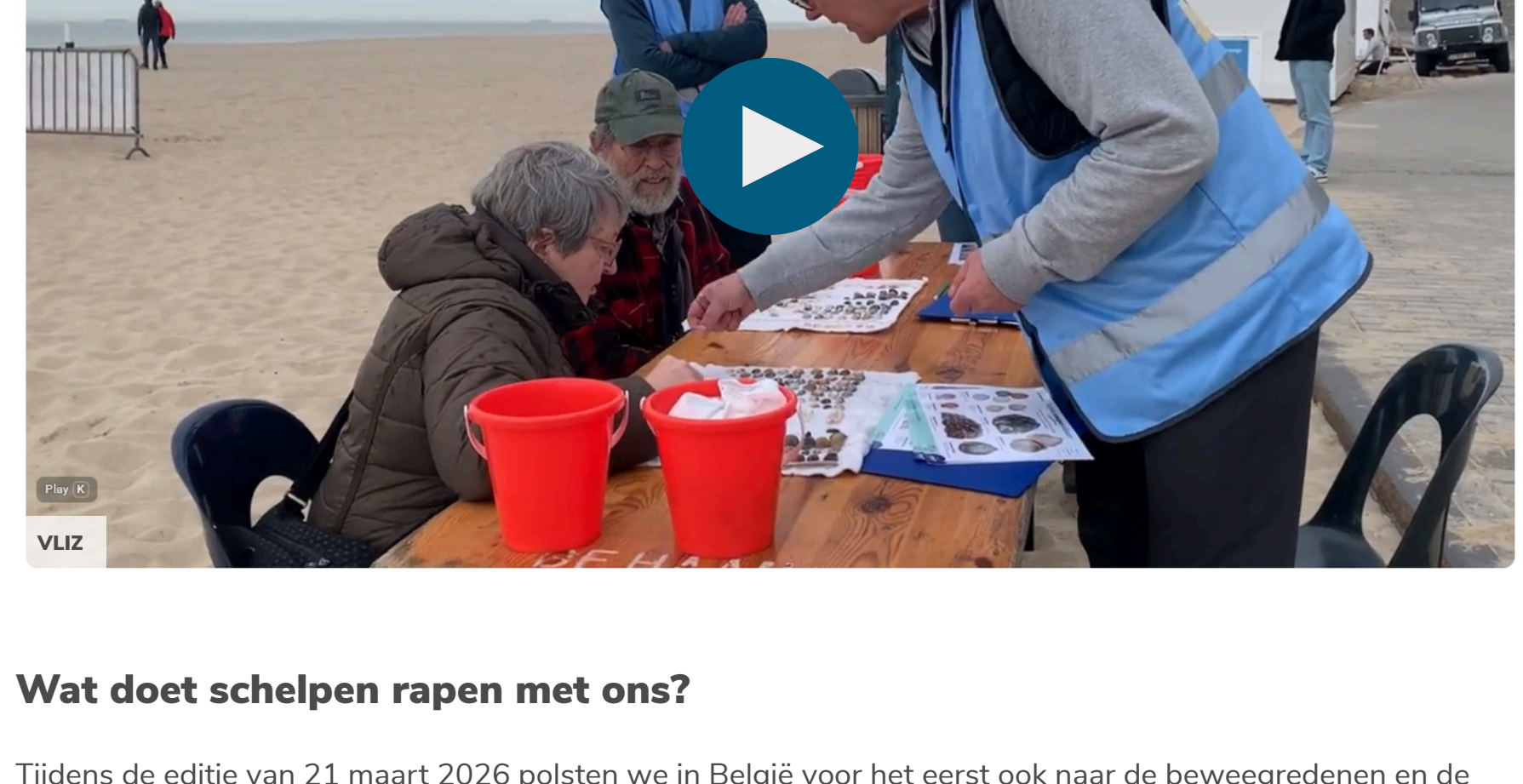

VLIZ

Links, rechts?

En in 2020 bestudeerden we iets schijnbaars zeer triviaal aan de Belgische kust, namelijk de verhouding tussen linker- en rechtsschelpen. Anders dan je zou verwachten is die verhouding immers niet steeds 50%-50%. Kleine verschillen tussen beide schelpentypen veroorzaken een aangestond ander aanspoelingspatroon, omdat stroming en golfslag anders inwerken op linker- en rechtsschelpen. En jawel, bij de halfgeknotte strandschelp ontdekten we dat de mate verdeling links-rechts wel opging ten oosten van de IJzer, maar niet ten westen ervan. Daar bleken linkerhelften consistent talrijker (ca. 70% t.o.v. 30% rechterhelften) in de volksmond). Ook van de halfgeknotte (17%), de mossel (83%) en de Amerikaanse zwaardschelde (57%) ligt het percentage dubbele – lees 'verse' – schelpen hoog. Dit wijst op het recent afsterven en aanspoelen vanuit ondiepe kustwateren, het leefgebied van de oost.

De concurrentie tussen soorten en de strijd om het bestaan kun je ook echt letterlijk nemen. In 2023 onderzocht de Grote Schelpentelddag het voorkomen van 'moordgaatjes' in lege schelpen. Ze getuigen van de stille dood van schelpdieren na een aanval door rooflakken (purperslak en teppeluren). Die boren met hun raspstoep door de kalken huisjes van een schelpdier heen, en vervolgens het weke vlees op te slurpen. Bij een aantal van schelpen op moordgaatjes waren halfgeknotte strandschelpen, de andere ongeknotte stranden betrof het ook in de meeste gevallen een steevaste kokkel (met name de Amerikaanse zwaardschelde). Door zoveel mogelijk deelnemers een antwoord op de vragen te ontlasten wilden we beter begrijpen waarom zoveel mensen enthousiast zijn en blijvend over dit evenement!

VLIZ

Wat doet schelpen rapen met ons?

Tijdens de editie van 21 maart 2026 polsten we in België voor het eerst ook naar de bewegingen en de bijleng van dit grootschalig burgerwetenschappelijke project. Zo wilden we nagaan wat schelpen tellen doet met een mens. Is het herinneren naar de kindertijd, toen je schelpjes raapte en die als betaalmiddel gebruikte om papieren strandbloemen te kopen? Is het gewoen de associatie met zee en gezondheid? Of toch die verzamelvende, diep ingebakken in ons DNA, met schelpen als een dankbare verleid? Door zoveel mogelijk deelnemers een antwoord op de vragen te ontlasten wilden we beter begrijpen waarom zoveel mensen enthousiast zijn en blijvend over dit evenement!

In dit is het resultaat. In totaal vulden 174 volwassenen (12% van de deelnemers) de enquête in, waarvan 72% tussen 31-70 jaar oud en een belangrijk deel meer dan honderd kilometer landinwaarts wonend (40%). De meeste deelnemers (85%) hebben geen professionele of studentgerelateerde link met de zee.

Wat blijkt? Deelnemers voelen zich in belangrijke mate (53%) aangetrokken door het kennisniveau: uit interesse voor natuur of wetenschap, om bij te leven over schelpen of om bij te dragen aan wetenschappelijk onderzoek. Nog eens 39% geeft als motivatie dat het een leuke activiteit is die je kunt doen met familie of vrienden, een veelere sociale invalshoek dus. "Het was het perfecte laagdrempelige uitje voor mijn vrienden", dixit een van de deelnemers.

Alle respondenten gaven een hoge tot heel hoge score naar hoe ze zich voelden tijdens de schelpentelddag. Ook hier overal twee basisgevoelens met een vergelijkbaar gewicht. Enerzijds zijn er de spanning die aansluit bij het wetenschappelijke aspect van de actie: verwonderingsniveau (41%) en trots/voldoening (9%). Anderzijds rapporteren deelnemers ook blijdschap (23%) en rust/ontspanning (26%).

De grote meerderheid (85%) voelt zich tijdens het evenement sterk tot zeer sterk verbonden met de zee (score 7-10 op een schaal van 0-10). Meer dan 80% geeft aan voort te willen met heel veel nieuwe kennis te hebben verworven; kennis zowel met betrekking tot het herkennen van de soorten, de namen en de kenmerken van de schelpen, als naar vaardigheden en inzichten toe.

Er bleek ook grote waardering voor de helpers en schelpenexperten die het evenement ondersteunden. De ervaren mensen die zoveel uitleg gaven over de schelpen, is echt top! of "Wat mij betreft zijn die enorme inzet van de vrijwilligers en het grote aantal deelnemers echt uniek". Tot slot wijzen verschillende antwoorden op een groeiende verwondering en bewustwording over de rijkdom en complexiteit van de zee. Op de vraag wat de Grote Schelpentelddag uniek maakt wijzen de respondenten op de laagdrempelige, nuttige, leuke en toegankelijke wijze waarop ze kunnen deelnemen aan wetenschap en natuurbeleving. "Ik voel me verbonden met iets groter, namelijk het onderzoek, ik voel me nuttig door deel te nemen", zoals een van de deelnemers het verwoordde.

Verder lezen, kijken en luisteren

- Meer dan 188.000 schelpen geteld tijdens Grote Schelpentelddag 2026. (17.03.2026) | [VLIZ-website](#)
- Alle strandschelpen landen preten. Fackelny (maart 2023) | [Testerep magazine](#)
- Weerklaren. VLEET, online zee- en kustencyclopedie van de Lage Landen | [Toespraak en slakken](#)
- Oude kokkels en recordaantal schelpen op achttien Grote Schelpentelddag. (26.03.2025) | [persbericht VLIZ](#)
- Zevende Grote Schelpentelddag toont heel wat exoten, en recordaantal getelde schelpen. (27.03.2024) | [persbericht VLIZ](#)
- Resultaten Grote Schelpentelddag 2023: halfgeknotte strandschelp en kokkel houden stand. (29.03.2023) | [persbericht VLIZ](#)
- Markante verschillen met Nederland op vijfde Grote Schelpentelddag. Belgische top-5 houdt stand (23.03.2022) | [EOS wetenschap](#)
- Nonnetje wint pleit op vierde Grote Schelpentelddag. (17.03.2021) | [EOS wetenschap](#)
- Gehimne Grote Schelpentelddag 2020: 80 vrijwilligers, 18.000 schelpen. (18.03.2020) | [EOS wetenschap](#)
- Halfgeknotte strandschelp en kokkel rangste schelpen. (15.03.2019) | [EOS wetenschap](#)
- 30.200 schelpen geïdentificeerd op de eerste Grote Schelpentelddag. (20.03.2018) | [EOS wetenschap](#)

Volgend jaar feest!

In 2027 is België, die het initiatief in 2018 opstartte, al los aan zijn tweede editie. Dat moet gevierd worden! Deze vierdaagse editie zal plaatsvinden op zaterdag 20 maart 2027.

Meer lezen over :

- VLAAMSE KUST | STRAND | BIODIVERSITEIT | BURGERS WETENSCHAP | SOG 17 - PARTNERSCHAP OM DOELSTELLINGEN TE BEKIJKEN

Suggesties

Heb je zelf ideeën, interessante wetjes ...

[Stuur ons je suggestie](#)

Artikel delen

Lijkt dit artikel iets voor uw vrienden of collega's? Deel het met hen!

